

GRŴP DYDDIO HEN DAI CYMREIG

www.datingoldwelshhouses.co.uk

DATING OLD WELSH HOUSES GROUP

Rhif Elusen Gofrestredig 1131782 Registered Charity Number

CYLCHLYTHYR 12 – Mawrth 2015

NEWSLETTER 12 – March 2015

Ein gweledigaeth:

Dathlu Treftadaeth Cymru drwy astudio tai traddodiadol a bywydau'r bobl fu'n byw ynddynt.

Am wybodaeth bellach cysyllter â Margaret Dunn, Ysgrifennydd brynbedd1@gmail.com 01766 890550.

LLAWER O DDIOLCH i Gangen Ynys Môn – Arfon am eu cyfraniadau i'r argraffiad hwn o'r cylchlythyr.

NODYN I'CH HATGOFFA: mae'r holl dai y sonnir amdanynt yn y cylchlythyr hwn yn eiddo preifat.

AR BOB CYFRIF YMWELWCH Â'N GWEFAN ar gyfer gweld adroddiadau blog o'r holl ddiwyddiadau diweddar (*mae'r darluniau yn dangos rhai ohonynt*): gweler <http://datingoldwelshhouses.co.uk/>.

Ty Mawr, Gwyddelwern

Our vision:

Celebrating Welsh Heritage through the study of traditional houses and the lives of the people who lived in them.

For further information contact Margaret Dunn, Secretary brynbedd1@gmail.com 01766 890550.

MANY THANKS to the Anglesey/Caernarfonshire Branch for their contributions to this issue of the newsletter.

REMINDER: all the houses mentioned in this newsletter are private property.

DO VISIT OUR WEBSITE

<http://datingoldwelshhouses.co.uk/> to see blog accounts of all recent events (*the pictures show some of them*) and to look at our growing library.

Llwyn Bedw

TAITH ASTUDIO 19-21 Mai 2015: YMWELD Â THAI FFRAMIAU COED SIR DREFALDWYN

Byddwn yn aros yng Ngwesty'r Elephant & Castle yn Nhrenewydd. Mae Sir Drefaldwyn yn adnabyddus am ei thai fframiau coed a threfnodd haneswyr lleol i ni ymweld ag ystod o'r tai hyn, yn rhai gwledig a threfol. Anfonir yr hysbysiad cyntaf yma gyda'r prif fanylion er mwyn eich galluogi i archebu lle yn syth oherwydd bydd yn rhaid i ni gyfyngu ar y niferoedd. Y gost fydd tua £210, gyda thâl ychwanegol o gwmpas £40 am ystafell sengl. Bydd manylion llawn a chais am flaendal yn cael ei anfon ym mis Mawrth. Disgwylir y bydd pawb sydd am yr ymweliad llawn yn aros yn y Gwesty. Cysylltwch yn SYTH â Margaret Dunn (brynbedd1@gmail.com / 01766 890550) i archebu lle.

STUDY TOUR 19-21 May 2015: VISITING THE TIMBER-FRAMED HOUSES OF MONTGOMERYSHIRE

We will be staying at the Elephant & Castle Hotel, Newtown. A group of local historians will be arranging for us to visit a range of rural and urban timber-framed houses for which Montgomeryshire is famous. An initial notice has been circulated to give the key details so that you can make provisional bookings immediately as numbers may be limited. The cost will be approx £210, with a single room supplement of approx £40. Full details and requests for deposits will be circulated as soon as possible. It is anticipated that everyone will be resident for the full tour. Please contact Margaret Dunn NOW to make your booking (brynbedd1@gmail.com / 01766 890550).

CYFARFOD BLYNYDDOL CYFFREDINOL (2.00 yp) a **DARLITH GYHOEDDUS FLYNYDDOL** (3.00 yp) ar ddydd

AGM (2.00 p.m.) and **ANNUAL PUBLIC LECTURE** (3.00 p.m.) on Friday 26th June 2015 at the Telford Heritage

Gwener 26 Mehefin 2015 yng Nghanolfan Dreftadaeth Telford, Porthaethwy, Ynys Môn, gydag arddangosfeydd a lluniaeth ysgafn i ddilyn. Bydd siaradwr eleni, Richard Bebb, Cymrawd Ymchwil Anrhydeddus, Amgueddfa Cymru, yn siarad am 'Ddodrefnu Tai Hanesyddol Eryri'. Bydd copïau o'i ddwy gyfrol *Welsh Furniture 1250-1950: A Cultural History of Craftsmanship and Design* ar werth.

Y NEWYDDION DIWEDDARAF

Mae'r gyfrol *Darganfod Tai Hanesyddol Eryri* wedi gwerthu'n dda ac ychydig o gopïau sydd ar ôl. Mae CBHC yn gobeithio ail-brintio yn y dyfodol agos.

2013-15: Project Ymchwil wedi ei Dargedu: Cwblhawyd yr adroddiadau dendro, mae aelodau o sawl cangen yn brysur yn ymchwilio i hanes tai ac yn ddiweddar cynhaliwyd cofnodi pensaernïol. Dylai'r canlyniadau llawn ymddangos ar y wefan cyn bo hir. Mae canlyniadau carbon-14 wedi eu cwblhau ar gyfer tri tŷ a dylai canlyniad un tŷ arall fod ar gael yn ddiweddarach yn 2015.

2014-15: Cyn bo hir bydd y project ar y cyd â Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy yn symud i'w ail gyfnod gyda mwy o dendro, ymchwil i hanes tai ac, o bosibl, cofnodi pensaernïol.

2015-16: Project Llenwi'r Bylchau: Ar hyn o bryd mae ceisiadau ar gyfer grantiau'n cael eu rhoi gerbron. Mae rhaglen grant Cadwyn Clwyd yr UE wedi ei gohirio. Byddwn yn ymgeisio gyda hwy i gynorthwyo mwy o waith yn Sir Ddinbych a Sir Y Fflint.

Bwriad Grŵp Dyddio Hen Dai Cymreig yn y Dyfodol:

Mae'r ymddiriedolwyr wedi bod yn adolygu'r llu o amcanion a wireddwyd a'r gweithgareddau a gynhaliwyd dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf ac yn adolygu cynllun strategol y Grŵp - mae'r canolbwynt bellach ar y meysydd allweddol sef ymchwil, allgymorth a llywodraethu.

Bydd **YMCHWIL** yn datblygu fframwaith, gydag eraill, i arwain ymchwil a phrojectau, codi arian a hyfforddiant; a bydd basau data wrth wraidd yr uchod ac yn eu gwella.

Mae **GWAITH ALLANOL** yn cynnwys datblygu cyfathrebiadau drwy gyfrwng cysylltiadau cyhoeddus, y wefan, cyhoeddiadau, aelodaeth, canghennau, digwyddiadau, cylchlythyrau a theithiau astudiaeth.

Mae **RHEOLI** yn cynnwys rôl ymddiriedolwyr, gweinyddu a chyllid.

CYNLLUNYDD GRAFFIG

Mae'r Grŵp yn gobeithio datblygu 'steil cartref' ein cyhoeddiadau. Os hoffai unrhyw aelod sydd â medrau ym maes cynllunio graffig gynnig ei wasanaeth, cysylltwch os gwelwch yn dda â'r Ysgrifennydd (brynbedd1@gmail.com / 01766 890550).

DIGWYDDIADAU GRŴP

Archebwch yn gynnar drwy Wally: wallybarr@yahoo.co.uk 01745 888622 oherwydd fe all niferoedd gael eu cyfyngu. Anfonir gwybodaeth bellach i'r sawl sydd wedi archebu. Y pris yw £5 i'w dalu ar y diwrnod oni nodir yn wahanol. **Llun 13 Ebrill** 2.30 yp. Ymweliad â'r Gelli Aur, Llanasa, Sir Y Fflint, maenordy rhestredig Gradd I ar safle a saif o fewn 1,000 erw o dir lle mae pobl wedi byw ers Llyfr Domesday. Gweler: <http://golden-grove-estate.co.uk>. Cost £6 yr un. Mwyafrif 30. **Gwener 29 Mai** 2.00 yp, ymweliad â'r Tŷ Mawr, Nantmor, Beddgelert, tŷ neuadd dyddiedig 1529 gydag aelwyd wedi ei gosod yn y canol, a adferwyd mwy

Centre, Menai Bridge, Anglesey, followed by displays & light refreshments. This year's speaker, Richard Bebb, Honorary Research Fellow, Amgueddfa Cymru: National Museum Wales, will talk about 'Furnishing the Historic Houses of Snowdonia'. Copies of his two-volume *Welsh Furniture 1250-1950: A Cultural History of Craftsmanship and Design* will be on sale.

NEWS UPDATE

Sales of *Discovering the Historic Houses of Snowdonia* have been very brisk and few copies remain. The RCAHMW hope to reprint in the near future.

2013-15: Targeted Research project: The dendro reports have been completed; members from several branches are busy researching house histories and architectural recordings have recently been undertaken. Full results should be on the website soon. Carbon-14 results for three houses have been completed and one further house result should be available later in 2015.

2014-15: The joint project with Conwy CBC will soon be moving into its second phase with more dendro, house history research and maybe architectural recording.

2015-16: Filling the Gaps project: Applications are currently being made for grants. The Cadwyn Clwyd EU grant programme has been delayed. We will be applying with them for help with work in Denbighshire & Flintshire.

Dating Old Welsh Houses Group's Future Intentions:

The trustees have been reviewing the many aims achieved and activities undertaken over the last few years and are revising the Group's strategic plan - the focus now being on the key areas of research, outreach and governance.

RESEARCH will develop, with others, a framework to guide research & projects, fund raising & training, underpinned and enhanced by databases.

OUTREACH includes developing communications through public relations, website, publications, membership, branches, events, newsletters & study tours.

GOVERNANCE covers the role of trustees, administration and finance.

GRAPHIC DESIGNER

The Group hopes to develop the 'house style' of its publications. If any member with skills in graphic design would like to be involved, or if anyone knows of a designer who might be in a position to help, please get in touch with the Secretary (brynbedd1@gmail.com / 01766 890550).

GROUP EVENTS

Book *early* with Wally: wallybarr@yahoo.co.uk 01745 888622, as numbers may be limited. Further information is sent to those who have booked. These cost £5 paid on the day unless otherwise stated. **Mon 13th Apr** 2.30 p.m. Visit to Golden Grove, Llanasa, Flintshire, a Grade I listed C16 Manor House on a site occupied since the Domesday Book & set in 1,000 acres. See: <http://golden-grove-estate.co.uk>. Charge £6 per head. Max 30. **Fri 29th May** 2.00 p.m. Visit to Tŷ Mawr, Nantmor, Beddgelert, a 1529 hall house with inserted central fireplace, restored to near its original state. Max 20. **Mon 22nd June** 2.00 p.m. Visit to Llanerchfelin,

neu lai i'w gyflwr gwreiddiol. Mwyafrif 20. **Llun 22 Mehefin** 2.00 yp, ymweliad â Llanerchfelin, Rowen, ger Conwy, tŷ Eryri dyddiedig 1579 gyda grisiau troellog. Mwyafrif 15. **Gwener 26 Mehefin** 2.00 yp, Canolfan Dreftadaeth Porthaethwy: CBC gyda darlith i ddilyn – gweler uchod am fanylion. **Llun 6 Gorffennaf** 2.00 yp, ymweliad â Hen Neuadd y Faenol, ger Bangor, tŷ boneddigion aml-gyfnod mawr dyddiedig 1562. Mwyafrif 20.

DIGWYDDIADAU CANGEN: archebwch drwy gysylltydd y gangen, fel arfer am £2.

CANGEN MÔN – ARFON

Cyswllt: Peter Masters: datingoldwelshhouses@gmail.com 01758 750322 (*dalier sylw: argraffwyd rhif Peter yn anghywir yn y Cylchlythyr diwethaf*). **Mercher 8 Ebrill** 2.00 yp, Cochwillan, Llanllechid. Mae'n bosib bod ei neuadd fawreddog, cyplau trawstiau gordd ac aelwyd ochrol yn dyddio o ddiwedd y 15fed ganrif. Mwyafrif 15. **Mercher 27 Mai** 2.00 yp, Tŷ'n Tŵr, Bethesda, adeilad nenfforch gydag aelwyd a osodwyd yn ddiweddarach, postyn a phanelau ac addasiad i dŷ Eryri. Yn ôl y sôn dyma gartref yr Archesgob John Williams, gŵr adnabyddus yng nghyfnod y Rhyfel Cartref. Mwyafrif 12. **Iau 11 Mehefin** 2.00 yp, Tŷ Fry, Rhoscefnhir, ger Llangefni, Ynys Môn. Codwyd y prif dŷ ym 1679, ond mae'n bosibl bod rhannau eraill yn hŷn neu'n iau! Mwyafrif 15. **Sadwrn 4 Gorffennaf**, hanner dydd, tŷ Eryri o'r 16eg ganrif, Gardd Llygaid y Dydd, Nantmor, gydag ymweliad â chaffi ym Meddgelert i ddilyn. Cyfarfod ym maes parcio Beddgelert, ffordd Caernarfon, am 11.30 y bore. Mwyafrif 15.

CANGEN CONWY

Cyswllt: Tony Scharer: tonyscharer@gmail.com 01745 813027. **Iau 16 Ebrill**, Cwm Penamnen, Dolwyddelan. 11.30 - 3.00 yp. Ymweliad â safle tŷ gwreiddiol Maredudd ap Ieuan (hynafiad y teulu Wynn o Wydir) gyda Bill Jones, a fu'n cloddio ar y safle, gyda the a sgwrs yn y Neuadd Gymunedol i ddilyn. **Iau 21 Mai** 9.30–12.30 yp. Archifau Conwy, Llandudno. Cyfarfod cangen gyda'r newyddion diweddaraf am y gwaith presennol. **Iau 18 Mehefin**, taith o amgylch tref Conwy– 2.00 yp–4.30 yp. Taith gyda Ray Castle gan gychwyn yn Eglwys Blwyf y Santes Fair a diweddu'r daith gyda the/cyfarfod yn Neuadd Eglwys Sant Ioan.

CANGEN SIR DDINBYCH

Cyswllt: Wally Barr: wallybarr@yahoo.co.uk 01745 888622. **Iau 9 Ebrill**, aml gyfnod: Hafod y Calch, Cynwyd am 7.00 yh. Cyfarfod a thaith a'r newyddion diweddaraf. **Mawrth 12 Mai**, tŷ neuadd nenfforch â tho gwellt: Coed y Foel, Derwen am 2.00 yp. Cyfarfod a thaith dywys. **Mercher 17 Mehefin** Ucheldref 16eg/17eg ganrif, Rhug am 7.00 yh. Cyfarfod a thaith a phroject mapiau degwm. **Mercher 15 Gorffennaf** Blaen Dinam 16eg/17eg ganrif, Llandrillo am 2.00 yp. Cyfarfod a thaith a'r newyddion diweddaraf.

CANGEN MEIRIONNYDD

Cyswllt: John Townsend: john@thetownsends.org.uk 01341 430262. **Iau 23 Ebrill** 11 yb hyd 1.30 yp, yn Llwyn Du, Llanaber, Y Bermo, LL42 1RR. Cyflwyniad ar: 'Nodweddion Pensaerniaeth Frodorol Sylfaenol (sut i ddehongli adeilad)' gan Peter Thompson (mwyafrif 12). E-bostiwch

Rowen, near Conwy, a 1579 Snowdonia house with spiral stair. Max 15. **Fri 26th June** 2 p.m. Menai Bridge Heritage Centre: AGM followed by lecture – see above for details. **Mon 6th July** 2.00 p.m. Visit to Vaynol Old Hall, near Bangor, a large multi-period gentry house dating from 1562. Max 20.

BRANCH EVENTS: book with branch contacts, usually @ £2.

ANGLESEY-CAERNARFONSHIRE BRANCH

Rep: Peter Masters: datingoldwelshhouses@gmail.com 01758 750322 (*please note that Peter's number was printed incorrectly in the last Newsletter*). **Wed 8th Apr** 2.00 p.m. Cochwillan, Llanllechid. Its splendid great hall, hammer-beam trusses and lateral fireplace may date from the late C15. Max 15. **Wed 27th May** 2.00 p.m. Tŷ'n Tŵr, Bethesda, a cruck building with a later inserted fireplace, post & panel conversion to a Snowdonia house. Reputed to be the home of Archbishop John Williams of Civil War fame. Max 12. **Thu 11th June** 2.00 p.m. Tŷ Fry, Rhoscefnhir, near Llangefni, Anglesey. The main house was built in 1679, but other parts may be older or younger! Max 15. **Sat 4th July** 12 noon, the C16 dated Snowdonia house, Gardd Llygaid y Dydd, Nantmor, followed by a cafe visit in Beddgelert. Meet at Beddgelert car park, Caernarfon Road at 11.30 a.m. Max 15.

CONWY BRANCH

Contact: Tony Scharer: tonyscharer@gmail.com 01745 813027. **Thu 16th Apr** Cwm Penamnen, Dolwyddelan. 11.30–3.00. Visit to site of original house of Maredudd ap Ieuan (ancestor of the Wynns of Gwydir) with Bill Jones, who excavated the site, followed by tea and talk in Community Hall. **Thu 21st May** 9.30–12.30. Conwy Archives, Llandudno. Branch meeting with updates on current work. **Thu 18th June** Conwy Town walk – 2.00 – 4.30 p.m. A walk with Ray Castle beginning in St Mary's Parish Church and ending with tea/meeting in St. John's Church Hall.

DENBIGHSHIRE BRANCH

Contact: Wally Barr: wallybarr@yahoo.co.uk 01745 888622. **Thu 9th Apr** multi period: Hafod y Calch, Cynwyd at 7.00 p.m. Meeting and Tour & General Updates. **Tue 12th May** Thatched cruck hall house: Coed y Foel, Derwen at 2.00 p.m. Meeting and Guided tour. **Wed 17th June** C16 / C17 Ucheldref, Rhug at 7.00 p.m. Meeting and Tour & Tithe Maps project. **Wed 15th July** C16/C17 Blaen Dinam, Llandrillo at 2.00 p.m. Meeting and Tour & updates.

MERIONETH BRANCH

Contact: John Townsend: john@thetownsends.org.uk 01341 430262. **Thu 23rd Apr** 11am to 1.30pm, at Llwyn Du, Llanaber, Barmouth, LL42 1RR: Presentation on: 'Basic Vernacular Architectural Features (How to Read a Building)' by Peter Thompson (max 12). Email

john@thetownsends.org.uk i gadw lle (aelodau'n unig). **Mawrth 12 Mai** 10.30 yb hyd 12.30 yp, Brongoronwy, Llan Ffestiniog, tŷ Eryri nodweddiadol a godwyd mae'n debyg oddeutu 1531. Ymweliad/cyfarfod mis **Mehefin** i'w drefnu.

LLOFNODION AC WYNEBAU

I: Mae gan bob hen dŷ ei ddirgelion. Ambell dro hefyd maent yn derbyn ymwelwyr anhysbys. Cafodd plasty hardd Henblas ar Ynys Môn ymweliad o'r fath pan nad oedd neb gartref heblaw merch y tŷ, a oedd yn ei harddegau: merch ifanc a gyflwynodd lyfryn o lungopïau o nodiadau wedi eu hysgrifennu â llaw a hen ffotograffau yn berthnasol i'r tŷ. Ysgrifennodd ei henw - Surridge - a chyfeiriad yn Ne Affrica, cyn diflannu. Methodd pob ymgais i gysylltu â hi. Anodd iawn oedd darllen yr ysgrifen yn y dogfennau, ac nid oedd modd dehongli enw'r casglwr. Mae'r tŷ'n eiddo i gyfailli i mi ac, er nad yw'r tŷ'n ddigon hen i fod o ddiddordeb i'r project dendro, rydw i wedi bod yn ymchwilio i'r hanes difyr. Roeddem yn dyheu am fwy o wybodaeth am yr ymwelydd. Ni chafwyd unrhyw gyfeiriad at Dde Affrica na'r enw Surridge. Yna sylweddolais fod 'A' bychan yn ymddangos ar dudalen o gart achau'r teulu yn llyfr Griffith's *Pedigrees* a ddarparwyd gan fy ffrind i nodi tudalen atodol. Rhuthrais i Archifdy Llangefni a chefais hyd i gyfeiriad at naw o blant y perchennog a fu farw ym 1855. Roedd un wyres wedi priodi gŵr o'r enw Surridge o Chadwell, Natal. Enw mam y plentyn, a anwyd ym 1834, oedd Henrietta Dulcibella. Roedd hi wedi priodi rhywun o'r enw Mr Trevor. Daeth yr arysgrif yn glir: H Dulcibel Trevor. Roedd wedi paratoi cymaint o wybodaeth ag y gallai am y teulu a'r cartref ac fe drysorwyd hon gan genedlaethau yn Ne Affrica.

Judith Gooding, Ynys Môn

Plas y Dduallt

II: Roeddwn wrth fy modd yn cael ymweld â Phlas y Dduallt ym Maentwrog a arferai fod yn eiddo i deulu'r Llwydiaid. Credais erioed mai o'r fan hon y daeth ochr fy mam o'r teulu.

Yn ôl hanes y teulu roeddem hefyd yn perthyn i Huw Llwyd o Gynfal Fawr. Byddai fy nain yn mynd â phob perthynas a fyddai'n galw heibio i'r tŷ yma, yn cynnwys aelodau'r Llwydiaid sy'n ddisgynyddion i Richard, brawd fy nain, a ymfudodd i America a phriodi merch y gwaith mwyn lle'r oedd yn gweithio. Rydw i wedi bod yn ddigon ffodus i gael ffotograffau o'r briodas a llythyrau hynod o hiraethus a ysgrifennai i'w chwaer gartref yn dweud ei fod 'yn dyheu am gael bod adref i gael swper Sul' gyda hi. Yn Nuallt gwelais y llythrennau D.Ll wedi eu naddu ar un sil ffenestr! Dyma un o'r lluo o fechgyn o'r enw David Lloyd sydd wedi ei gwneud yn anodd iawn olrhain hanes y teulu.

Val Hopkins, Sir Gaernarfon

john@thetownsends.org.uk to reserve your place (members only). **Tue 12th May** 10.30 am to 12.30 pm at Brongoronwy, Llan Ffestiniog, a typical Snowdonia house probably built around 1531. **June** visit/meeting to be arranged.

SIGNATURES AND FACES

I: All old houses come with puzzles and mysteries. Sometimes they come with mysterious visitors. The beautiful mansion of Henblas on Anglesey had such a visitor, while only a teenage daughter was at home: a young woman who presented a booklet of photocopies of handwritten notes and old photographs relating to the house. She wrote her name - Surridge - and an address in South Africa, and then vanished. Attempts to contact her failed. The handwriting in the documents was barely legible, and the compiler's name could not be deciphered. The house belongs to a friend of mine and, although it's not old enough to interest the dendro project, it has a fascinating history which I have been exploring. We longed to identify the visitor. No South Africans and no Surridges appeared. Then I realised the page of Griffith's *Pedigrees* my friend had provided had a tiny 'A' to indicate an appendix page. I rushed to Llangefni Archives and found the nine children of the owner who had died in 1855. One grandchild had married a Surridge of Chadwell, Natal. The child's mother, born 1834, rejoiced in the name Henrietta Dulcibella. She had married a Mr Trevor. The inscription became clear: H Dulcibel Trevor. She had prepared what information she could about the family and the home and this was treasured by generations in South Africa.

Judith Gooding, Anglesey

Henblas

II: I was delighted to visit Plas y Dduallt in Maentwrog which used to belong to the Llwydiad family, which I always believed to be where my mother's side of the family came from.

According to family history we were also related to Huw Llwyd from Cynfal Fawr. My grandmother used to take all visiting relations there, including the Lloyd members who are descendants of my great-grandmother's brother Richard who emigrated to America and married the daughter of the mine where he worked. I have been fortunate enough to have photos of the wedding and very poignant letters he wrote home to his sister saying that he 'wished he was home to have Sunday supper' with her. While in Dduallt I saw the initials D.Ll carved into one of the windowsills! One of the very many David Lloyds that have made tracing the family so difficult.

Val Hopkins, Caernarfonshire

III: Mae manteision lu i'w cael o fod yn aelod o GDHDC, ac un ohonynt ydy'r cyfle i gyfarfod 'cyd-haneswyr' a rhannu syniadau a diddordebau. Rydym yn freintiedig o gael dod i adnabod llawer o berchnogion y tai hanesyddol yr ydym yn eu hymchwilio, ac o fwynhau eu lletygarwch wrth iddynt ein tywys o gwmpas a rhannu pleser eu perchnogaeth.

Yn aml, down ar draws arteffactau prin neu annisgwyl ac mae hyn yn ychwanegu at ein pleser ac yn ysgogi ein diddordeb a'n hymchwiliadau, ambell dro i gyfeiriad annisgwyl.

Yn ddiweddar cawsom y fraint o ymweld â Chors-y-Gedol. Codwyd y tŷ presennol ym 1576 gan Richard Vaughan, a'r gatws ym 1630; yn ddiweddarach ehangwyd y tŷ'n sylweddol ond mae'r rhan wreiddiol yn parhau mewn cyflwr da. Yno gwelsom lawer o nodweddion difyr y tŷ –

yn cynnwys ambell i arfbais ...

... a rhai dyddiadau arysgrifedig ...

... ond ambell dro gwelwn rywbeth wir gyffrous!

III: There are many benefits to be had from being a member of DOWHG, not the least being the opportunity to meet fellow 'historians' and share ideas and interests. We have the privilege of getting to know many of the owners of the historic houses we are researching, and of enjoying their hospitality as they show us around and share the pleasure of their ownership.

We often come across artefacts which are rare or unexpected and this adds to our pleasure and stimulates our interest and researches, sometimes in unexpected directions.

Recently we had the privilege to visit Cors-y-Gedol. The present house was built in 1576 by Richard Vaughan, and the gatehouse in 1630; the house was subsequently very much enlarged but the original block remains well preserved. Whilst there we saw many of the house's interesting features –

including some coats of arms...

...and some date inscriptions...

...but sometimes we see things which really excite us!

Mewn un hen dŷ gwelsom bâr o bicelli paledu, un o boptu'r drws.

Mae pethau o'r fath yn hynod o brin. Gellir dyddio'r rhain i 100 mlynedd o leiaf cyn codi'r tŷ.

Mae hyn yn ein tywys i gyfeiriad gwahanol. Pwy fyddai wedi defnyddio neu'n berchen ar eitemau mor ddifyr? Yn ôl fy nghofnodion achau, un gŵr posibl (os yw'r picelli wedi bod yn y tŷ erioed) yw Iorwerth ab Einion: g c1400 m c1447, Llanddwywe, Sir Feirionnydd {Llwyth: Osbwrn Wyddel}; priododd Gwenllian ferch Cynwrig g c1400 o Laneurgain, Sir Y Fflint {Llwyth: Ednywain Bendew}. Yn ôl fy nghofnodion achau un o'i gyfoedion oedd Hywel Coetmor a fu farw'n ŵr oedrannus oddeutu 1440, capten ar 100 o saethwyr bwa Sir Ddinbych ym mrwydr Poitiers, 10 Medi 1356. Roedd yn gapten yn Agincourt lle bu'n brwydro ar 25 Hydref 1415, a gwerthwyd Gwydir i Faredudd ap Ieuan o Gwm Penannen gan ei fab (mae ymweliad â Phenannen ar 16 Ebrill).

Picell paledu / Jousting-lance

Faint o bobl a ymwelodd â Chadeirlan Bangor yn ystod y gwaith adfer? Pwy ohonynt a welodd y wraig hon, Eva (*i'r dde*), yn cuddio y tu ôl i sgrîn o rwbel a theils canoloesol a oedd wedi ei symud i ryw gornel fach anghofiedig o'r tŷ crefyddol? Ar hyn o bryd fe'i lleolir yng nghefn y siop lyfrau, ac mae modd ei gweld drwy ffenestr fechan. Pwy oedd hi?

Roedd Eva ferch Gruffydd ap Tudor ap Madog ap Iarddur m 1380 yn etifeddes bwysig a ddaeth, drwy gyfrwng ei phriodas â Gwilym ap Gruffydd ap Heilyn, â stad Cochwillan (gweler yr ymweliad arfaethedig ar 8 Ebrill) i Benrhyn ac felly i lawr i Blas Mawr drwy gyfrwng y teulu Wynn gyda threigl y blynyddoedd.

Rydym yn ymweld â rhai o'r tai yma ac yn ymchwilio i'w hanes, ac mae ein hanesion tai'n rhestru enwau a dyddiadau, ond anaml y gwelwn luniau o'r bobl yma, ac eto mae gennym gronfa gyfoethog o ddelwau o amgylch y wlad. Er bod rhai wedi eu dyddio cyn cyfnod y tŷ yr ydym yn ymchwilio iddo, maent serch hynny yn hynafiaid y tai yma, ac mae iddynt hanes cyfoethog sydd ynghlwm â'r tŷ drwy briodas ac etifeddu.

Drwy gyfrwng Dyddio Hen Dai rydym yn gallu casglu ynghyd y llu o ddisgyblaethau ynghlwm â chofnodi a dyddio adeiladau, hanesion tai, achau, hanes cymdeithasol a phoblogaidd a'u plethu at ei gilydd yn daclus (ambell dro).

Peter Masters, Sir Gaernarfon

At one old house we saw a pair of jousting-lances, one each side of the door.

Such things are a rare find indeed. These predate the existing house by at least 100 years.

So this sets off a new train of thought. Who could have used or owned such interesting items? According to my genealogy records, one possible candidate (if the lances have always been in the house) is Iorwerth ab Einion: b. c1400 d. c1447, Llanddwywe, Merionethshire {Tribe: Osbwrn Wyddel}; m. Gwenllian ferch Cynwrig b. c1400 of Laneurgain, Flintshire {Tribe: Ednywain Bendew}. A contemporary of his according to my genealogy records was the apparently long-lived Hywel Coetmor d c1440, captain of 100 Denbighshire archers at the battle of Poitiers, 10 Sep 1356. He was a captain at Agincourt where he fought on 25 October 1415, and his son sold Gwydir to Maredudd ap Ieuan of Cwm Penannen (see visit on 16th April).

Hywel Coetmor

Eva

How many people who visited Bangor Cathedral during its renovation saw this lady, Eva, hidden behind a screen of rubble and displaced medieval tiles in some dark forgotten corner of that religious house? She is currently tucked away in the back of the bookshop, visible through a small window. Who was she?

Eva verch Gruffydd ap Tudor ap Madog ap Iarddur d 1380 was an important heiress who by her marriage to Gwilym ap Gruffydd ap Heilyn brought the Cochwillan estate (see

the visit planned for 8th April) to Penrhyn and subsequently down to Plas Mawr via the Wynns over the years.

We visit and research some of these houses, and our house-histories list names and dates, but seldom do we get to see images of these people; and yet we have a rich store of effigies dotted around the Principality. Whilst many predate the house we research, they are nonetheless the forebears of those houses, richly interconnected through marriage and inheritance.

It is through Dating Old Welsh Houses that we are able to bring together the many disciplines of building recording and dating, house histories, genealogy, social and popular history and tie them all neatly together (sometimes).

Peter Masters, Caernarfonshire